

ДЕМАРКАЦІЯ АЛГОРИТМУ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ЗАМКНЕНОГО ТИПУ

© 2014 ШИМАНСЬКА В. В.

УДК 338.48(075.8)

Шиманська В. В. Демаркація алгоритму формування організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України замкнутого типу

У сучасних умовах господарювання розвиток туристичної сфери в цілому та супутніх видів економічної діяльності, зокрема, що забезпечують потреби туристів у повноцінному (якісному) відпочинку, відновленні психофізіологічних сил і формуванні нових вражень, набувають все більшого значення. Проте ефективність розвитку туристичного комплексу України (ТКУ) на сьогоднішньому етапі залишається значно нижчою за більшість європейських країн. Саме тому метою статті стало обґрунтування необхідності побудови організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу та виділення основних етапів його формування і реалізації. У статті на основі компаративного аналізу запропоновано визначення терміна «туристичний комплекс», окреслено його специфічні функції. Сформульовано дефініцію «організаційно-економічний механізм розвитку туристичного комплексу України», запропоновано його розглядати з точки зору поєднання двох складових потенційно-факторної природи: організаційної (система інститутів) та економічної. На основі аналізу статистичної інформації та виокремлення негативних тенденцій розвитку туристичного комплексу України обґрунтовано необхідність побудови організаційно-економічного механізму розвитку ТКУ та окреслено основні етапи його формування. Реалізацію дій механізму пропонується здійснювати в замкнутому циклі.

Ключові слова: туристичний комплекс України, організаційно-економічний механізм, крос-інжиніринг, розвиток, замкнений цикл.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Шиманська Вікторія Василівна – аспірантка, Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України (бульв. Тараса Шевченка, 60, Київ, 01032, Україна)

E-mail: vika_2007_26@mail.ru

УДК 338.48(075.8)

UDC 338.48(075.8)

Шиманская В. В. Демаркация алгоритма формирования организационно-экономического механизма развития туристического комплекса Украины замкнутого типа

В современных условиях хозяйствования развитие туристической сферы в целом и сопутствующих видов экономической деятельности, в частности, обеспечивающих потребности туристов в полноценном (качественном) отдыхе, восстановлении психофизиологических сил и формировании новых впечатлений, приобретают все большее значение. Однако эффективность развития туристического комплекса Украины (ТКУ) на сегодняшнем этапе остается значительно ниже большинства европейских стран. Именно поэтому целью статьи стало обоснование необходимости построения организационно-экономического механизма развития туристического комплекса и выделение основных этапов его формирования и реализации. В статье на основе компаративного анализа предложено определение термина «туристический комплекс», очерчены его специфические функции. Сформулирована дефиниция «организационно-экономический механизм развития туристического комплекса Украины», предложено его рассматривать с точки зрения сочетания двух составляющих потенциально-факторной природы: организационной (система институтов) и экономической. На основе анализа статистической информации и выделения отрицательных тенденций развития туристического комплекса Украины обоснована необходимость построения организационно-экономического механизма развития ТКУ и обозначены основные этапы его формирования. Реализацию действий механизма предлагается осуществлять в замкнутом цикле.

Ключевые слова: туристический комплекс Украины, организационно-экономический механизм, кросс-инжиниринг, развитие, замкнутый цикл.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 16.

Шиманская Виктория Васильевна – аспирант, Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины (бульв. Тараса Шевченко, 60, Киев, 01032, Украина)

E-mail: vika_2007_26@mail.ru

Shymanska V. V. The Demarcation of the Algorithm of the Organizational-economic Mechanism of Development of the Tourism Industry of Ukraine of Closed Type

In the current economic conditions the development of the tourism sector in general, and related economic activities, in particular to ensure the needs of tourists in high-grade (quality) of the holiday, restoring psycho-physiological forces and the formation of new experiences, are becoming increasingly important. However, the effectiveness of the development of tourism industry of Ukraine (TIU) at this stage is much lower than in most European countries. That is why the purpose of the article was to rationalize for the construction of the organizational-economic mechanism of development of the tourism sector and the allocation of the main stages of its formation and implementation. On the basis of comparative analysis of proposed definition of "tourist complex", its specific function was outlined. The definition of "organizational-economic mechanism of development of the tourism industry of Ukraine" was formulated, it was suggested to consider it in terms of a combination of the two components of the potentially-factorial nature: organizational (system of institutions) and economic. Based on the analysis of statistical information and the allocation of negative trends in the development of the tourist industry of Ukraine the necessity of building the organizational-economic mechanism of development of TIU was reasoned and the main stages of its formation were identified. It was suggested to implement the mechanism of action in a closed loop.

Key words: tourist complex of Ukraine, organizational and economic mechanism, cross-engineering, development, closed loop.

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Shymanska Viktoriia V. – Postgraduate Student, Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the NAS of Ukraine (bulv. Tarasa Shevchenko, 60, Kyiv, 01032, Ukraine)

E-mail: vika_2007_26@mail.ru

На сучасному етапі управління національною економікою в цілому та окремих секторів економічної діяльності, у тому числі і туристичного, характеризується відсутністю комплексності, недостатньою ефективністю та низьким рівнем структурованості, що зумовлює необхідність

акцентуалізації уваги на побудові обґрунтованих процесно-структурованих систем і вивченні концептуальних підходів до формування організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу з урахуванням європейських стандартів, якості надання туристичних послуг.

Розробці теоретико-концептуальних підходів до вирішення проблем формування механізмів управління в тій чи іншій сфері присвячено праці зарубіжних і вітчизняних учених, а саме: О. Алімова, О. Амоші, Б. Данилишина, І. Бистрякова, В. Гейця, Ю. Лисенка, О. Ляпунова, В. Микитенко, О. Новікової, О. Цибульова, І. Чукаєвої, М. Чумаченка, С. Шкарлета, О. Шнипка. В основі праць А. Мазаракі, М. Бойко, В. Данильчука, В. Квартальнова, В. Кифяка, Н. Коніщевої, В. Куценко, О. Любіцевої, М. Мальської, С. Мельниченко, І. Саух, Т. Сокол, Т. Ткаченко, В. Федорченка, І. Школи лежать спроби виокремлення основних проблем розвитку туристичної сфери та пошук найоптимальніших шляхів їх вирішення.

Метою статті є обґрунтування необхідності побудови організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу та виділення основних етапів його формування і реалізації.

Поняття «туристичний комплекс» у сучасних умовах трактується вітчизняними вченими по-різному. Так, [15] визначає туристичний комплекс (далі – ТК) як соціально-економічну систему, яка складається із взаємопов'язаних елементів: туристів, природних умов, об'єктів історико-культурної спадщини, туристичних підприємств, допоміжних установ, а також елементів інфраструктури й органів управління, об'єднаних спільною діяльністю з використання туристичного потенціалу території. У свою чергу автори [4, 6, 13] притримуються думки, що ТК – це територіальна сукупність економічно взаємопов'язаних туристичних підприємств, які спеціалізуються на обслуговуванні туристів і дозволяє задовольнити їх потреби, використовуючи існуючі природні та історико-

культурні комплекси території та її економічні умови. Натомість автори [3, 5, 7] стверджують, що ТК – це сукупність взаємопов'язаних туристичних підприємств, які функціонують в межах певної території. Нами ж ТК визначено як ресурсно-функціональну підсистему, що функціонує в межах системи національного господарства та забезпечує поліфункціональну взаємодію між підприємствами сфери послуг, транспорту, пошти і зв'язку, торгівлі, готельного та ресторанного господарства, побутового обслуговування, реклами й інформаційних агентств, діяльність якої спрямована на задоволення потреб туристів у оздоровленні, відпочинку та наданні відповідної якості суспільно необхідних і регенеруючих послуг.

Зазначимо, що до специфічних функцій ТКУ можна віднести: а) забезпечення поліфункціональної взаємодії між різними за природою і формами власності підприємствами; б) ущільнення міжгалузевих взаємозв'язків та спрощення комунікаційних і логістичних зв'язків між суб'єктами господарювання; в) сформування достатніх умов задля регенерації соціально-економічної активності українського соціуму та відновлення масштабів економічно-активного населення в державі; г) генерування передумов розвитку держави та населення територій; д) реалізацію просвітницьких і культурних функціоналів у глобалістичному та національному вимірах; е) раціоналізацію (існуючої чи набутої) соціально-політичної ситуації в державі.

Як відомо, Закон України «Про туризм» проголошує туризм одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури. Проте туризм в нашій країні продовжує розвиватися досить повільними темпами (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінювання структури та динамічності трансформацій в межах туристичних потоків в Україні 2000 – 2013 рр. *

Ретроспективний період, роки	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон, усього*, млн осіб	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну – усього, млн осіб*	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього, млн осіб **	Туристичний баланс країни	Співвідношення обсягів в'їзного та виїзного туризму
2000	13,4	6,4	2,0	-7,0	0,5
2001	14,8	9,1	2,1	-5,7	0,6
2002	14,7	10,5	2,3	-4,2	0,7
2003	14,8	12,5	2,9	-2,3	0,8
2004	15,5	15,6	1,9	0,1	1,0
2005	16,5	17,6	1,8	1,1	1,1
2006	16,9	19,0	2,2	2,1	1,1
2007	17,3	23,1	2,9	5,8	1,3
2008	15,5	25,4	3,0	9,9	1,6
2009	15,3	20,8	2,3	5,5	1,4
2010	17,2	21,2	2,3	4,0	1,2
2011	19,8	21,4	2,2	1,6	1,1
2012	21,4	23,0	3,0	1,6	1,1
2013	23,8	24,7	3,4	0,9	1,0
2014***	21,3	27,8	2,9	6,5	1,3

Джерело: [10].

* Включно з одноденними відвідувачами.

** 2000 – 2010 рр. за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 р.– за даними Держстату України.

*** Розраховано за попередніми даними [10].

Даний факт, у тому числі, стосується і внеску туристичного комплексу до ВВП України. Слід зазначити, що, за оцінками представників Світової ради, загальний внесок туристичної сфери до ВВП України становить 92,1 млрд грн. При цьому прями витрати туристів становили 24,6 млрд грн, або 26,7%, непрямий внесок туристичної сфери в економіку становив 51,9 млрд грн, або 56,4%, індукований внесок складав 15,6 млрд грн, або 16,9% (наведено за свідченнями, викладеними в науковій праці [16]).

Зазначене обумовлює необхідність дослідження та побудови організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України, що сприяв би підвищенню результативності туристичної діяльності на території країни, збільшенню робочих місць у всіх секторах економіки та поповненню бюджетів всіх рівнів.

Перш за все зауважимо, що організаційно-економічний механізм розвитку туристичного комплексу України – це сукупність організаційних, когнітивних, логістичних, інформаційних і методичних заходів, засобів і важелів організаційного й економічного характеру, реалізація дії яких провадиться за рахунок розбудови відповідних структур управління та залучення оптимізаційного складу системоутворюючих регуляторів, методів процесного управління та прийняття раціональних управлінських рішень, які формують і впливають на надійність функціонування і розвиток ТКУ, що сприятиме досягненню очікуваних економічних, соціальних, екологічних та інших результатів в межах національного господарства.

З огляду на приведені вище дефініційне визначення, можна стверджувати, що, по-перше, функціонування організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу (як і будь-якої природи системоутворюючого регулятора), включає поєднання двох складових потенційно-факторної природи, а саме: 1) організаційної, яка передбачає формування системи різних інститутів, що мають організаційний вплив на суб'єкти туристичної діяльності та суміжні сектори економіки; 2) економічної – податкова система, фінансова політика, інвестиційна діяльність і т. ін; по-друге, вважаємо, що організаційно-економічний механізм розвитку ТКУ – є цілісним утворенням з чітко вираженою структурою – підсистемами, які її формують за двома базовими блоками (організаційним й економічним), між якими налагоджена система стійких взаємозалежностей. Тобто, у цьому випадку деструктивні трансформації однієї компоненти (підсистеми) спричиняє руйнування іншої, і, як наслідок, усього механізму, і навпаки.

Основним цільовим завданням формування та реалізації організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу в умовах євроінтеграції є забезпечення якості надаваних послуг, конкурентоспроможності туристичного комплексу, поповнення бюджетів державного та місцевого рівнів, залучення зовнішніх інвестицій, підвищення попиту на туристичні послуги, збільшення зайнятості населення, забезпечення збереження природних, історико-культурних ресурсів та підвищення якості внутрішньої інфраструктури [12].

Враховуючи все вищезазначене, можна репрезентувати замкнений алгоритм реалізації організаційно-економічних і кваліметричних процедур, запровадження яких у практику господарювання дозволить сформувати і, відповідно, реалізувати результативну дію формалізованого організаційно-економічного механізму розвитку туристич-

ного комплексу України в умовах інтеграційного вибору держави (рис. 1).

Алгоритм формування організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України включає сім послідовних етапів, що реалізуються у замкненому (безперервному) циклі, а саме:

Етап 1. Передбачає визначення та обґрунтування вимог до результативності функціонування туристичного комплексу України і темпів його зростання на сучасному етапі розвитку національного господарства із детальним аналізом економічних, управлінських, інфраструктурних проблем загальноекономічного зростання в державі.

Етап 2. Включає формування цілей і специфічних функцій ТК України та ідентифікація умов функціонування за результатами: а) формалізації його архітектури та виокремлення обмеженого складу елементів і видів економічної діяльності, залучених до ТКУ; б) реалізації на практиці крос-інжинірингової технології управління розвитком ТКУ [14].

Етап 3. Визначення та формування категоріального поля із урахуванням парадигм постнеокласичного пізнання напрямів розвитку ТКУ і доцільних на сучасному етапі реалізації інтеграційного вибору держави, структурних зрушень в його межах. Додаткове формування ресурсів, резервів і можливостей у відповідності до вимог процесного підходу щодо реалізації функції резервування.

Етап 4. Аналіз із точки зору імовірності до запровадження на практиці чи адаптації в сучасних умовах функціонування національного господарства, досвіду управління розвитком туристичних комплексів різних країн світу і, відповідно, формування дієвого організаційно-економічного механізму.

Етап 5. Формалізація та удосконалення структури організаційно-економічного механізму розвитку ТКУ та, відповідно, концептуально-аналітичної моделі реалізації його дій за різними варіантами інтеграційних процесів держави.

Етап 6. Розбудова та вдосконалення багаторівневої системи оцінки розвитку ТКУ і, відповідно, результативності реалізації дії організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України.

Етап 7. Уточнення вимог до результативності функціонування туристичного комплексу України і темпів його росту на сучасному етапі розвитку національного господарства із детальним аналізом економічних, управлінських, інфраструктурних проблем загальноекономічного зростання в державі.

Поміж викладених нами концептуальних тверджень, вважаємо за доцільне підкреслити такі домінанти, за якими необхідно провадити розбудову організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України. А саме: *по-перше*, формування повинно здійснюватися в межах трьох систем координат: економіка та управління національним господарством – регенерація українського соціуму – сталий розвиток держави; *по-друге* – у щільній взаємодії його економічної та діяльній компонент (тобто, між його економічною та організаційною площинами); *по-третє*, архітектура даного механізму формалізується у тривимірному просторі застосування системоутворюючих регуляторів нормативно-правового, організаційно-динамічного та когнітивно-інформаційного типу; *по-четверте*, розбудова Організаційно-економічного механізму розвитку ТКУ повинна відбуватися на засадах застосування замкненого циклу реалізації організаційних

Рис. 1. Замкнений алгоритм реалізації процедур із формування та реалізації дії організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України

Джерело: (авторська розробка).

та кваліметричних процедур із поступовим підвищенням вимог до результативності реалізації його дії [1-2, 8-9, 11].

ВИСНОВКИ

Отже, сучасні тенденції розвитку туристичного комплексу України характеризуються нерівномірністю зростання, що спричинено економічною та політичною нестабільністю в державі, а також нерезультативністю управлінського важеля. Така ситуація вимагає невідкладних дій, що, на нашу думку, складаються у формуванні дієвого організаційно-економічного механізму. Розбудова такого механізму повинна здійснюватися у замкненому циклі реалізації організаційних і кваліметричних процедур задля поступового підвищення вимог до результативності та ефективності організаційно-економічного механізму розвитку туристичного комплексу України. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Алимов О. М.** Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / О. М. Алимов, В. В. Микитенко, С. М. Шарлет та ін. / За наук. ред. д. е. н, проф. Хлобистова Є. В. / ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», ІПРЕЕД НАН України, СумДУ МОНмолодьспорту України, НДІ Сталого розвитку та природокористування. – У 2-х том. – Т. 1. – Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2011. – 464 с.
- Амоша О. І.** Структурні трансформації економіки: світовий досвід, інститути, стратегії для України: монографія /

О. І. Амоша, М. Г. Білопольский, В. В. Микитенко та ін. / Інститут економіки промисловості НАН України, ТНЕУ МОНмолодьспорту України. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ МОНмолодьспорту України, 2011. – 848 с.

3. Гнатюк Т. М. Розробка механізму управління інвестиційною діяльністю підприємств туристичної сфери: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація та управління підприємствами» / Т. М. Гнатюк. – Хмельницький, 2003. – 19 с.

4. Гуляев В. Г. Организация туристической деятельности: учебное пособие / В. Г. Гуляев. – М.: Нолидж, 1996. – 312 с.

5. Довженко О. М. Податкове стимулювання інвестицій в туристичний комплекс України / О. М. Довженко // Формування ринкової економіки: наук. зб. КНЕУ. – 2007. – Вид. 7. – С. 25 – 28.

6. Кабушкин Н. И. Менеджмент туризма: учеб. пособие / Н. И. Кабушкин. – Мн.: БГЭУ, 1999. – 644 с.

7. Мальська М. П. Основи туристичного бізнесу: навч. посіб. / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 272 с.

8. Микитенко В. В. Розроблення концепції управління прискореними замкненими циклами інноваційної діяльності / В. В. Микитенко, І. С. Гращенко // Інвестиції: практика та досвід. – Київ: РВПС України НАН України, 2008. – № 4. – С. 19 – 23.

9. Микитенко В. В. Формування потенціалу соціально-економічних та організаційних змін: монографія / [В. О. Алимов, І. А. Ігнат'єва, В. В. Микитенко та ін.] / За заг. ред. д. е. н. В. В. Микитенко. – К.: РВПС України НАН України та КНУТД МОН України; Вид-во ПП Вишемирський, 2010. – 875 с.

10. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 272 с.

11. Кіндзерський Ю. В. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку : монографія / [Ю. В. Кіндзерський, В. В. Микитенко, М. М. Якубовський та ін.] ; За ред. Ю. В. Кіндзерського ; НАН України ; Ін -т економіки та прогнозування НАН України. – К., 2009. – 928 с.

12. Саух І. В. Проблеми вдосконалення механізму державного регулювання туристичної сфери: теоретичні та практичні підходи / І. В. Саух // Международный научно-практический конгресс «Экономическое развитие стран Евросоюза и стран СНГ в условиях глобализации»: сборник научных работ. – Женева, Швейцария, 2013. – 206 с.

13. Судова-Хом'юк Н. М. Управління інвестиційними процесами в туристично-рекреаційному комплексі України / Н. М. Судова-Хом'юк // Регіональна економіка. – 2002. – № 3. – С. 260 – 265.

14. Шиманська В. В. Кросінжиніринг розвитку туристичного комплексу на основі впровадження системи державно-приватного партнерства / В. В. Шиманська // Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми та перспективи : мМатеріали Сьомої Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І. В. Саух. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – С. 353 – 357.

15. Щепанський Е. Організаційний механізм інвестування туристично-рекреаційного комплексу регіону / Е. Щепанський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dums/2010_1/10sevrkr.pdf

16. WTTC Travel & Tourism Economic Impact 2013. Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/ukraine2013.pdf

REFERENCES

Alymov, O. M., Mykytenko, V. V., and Shkarlet, S. M. *Stalyi rozvytok ta ekolohichna bezpeka suspilstva: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Sustainable development and environmental safety of society: theory, methodology, practice]. Simferopol: ARIAL, 2011.

Amosha, O. I., Bilopolskyi, M. H., and Mykytenko, V. V. *Strukturni transformatsii ekonomiky: svitovyi dosvid, instytuty, stratehii dlia Ukrainy* [The structural transformation of the economy: international experience, institutions, strategies for Ukraine]. Ternopil: Ekonomichna dumka TNEU MONmolodsporu Ukrainy, 2011.

Alymov, V. O., Ihnatieva, I. A., and Mykytenko, V. V. *Formuvannia potentsialu sotsialno-ekonomichnykh ta orhanizatsiinykh zmin* [Formation of potential social, economic and organizational change]. Kyiv: Vyshemyrskyi, 2010.

Dovzhenko, O. M. "Podatkove stymuliuvannia investytsii v turystychnyi kompleks Ukrainy" [Tax incentives for investment in the tourism sector of Ukraine]. *Formuvannia rynkovoї ekonomiky*, no. 7 (2007): 25-28.

Guliaev, V. G. *Organizatsiia turisticheskoy deiatelnosti* [Organization of tourism activities]. Moscow: Nolidzh, 1996.

Hnatiuk, T. M. "Rozrobka mekhanizmu upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstv turystychnoi sfery" [Development of a mechanism of investment activity of enterprises tourism industry]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.01*, 2003.

Kabushkin, N. I. *Menedzhment turizma* [Tourism Management]. Minsk: BGEU, 1999.

Kindzerskyi, Yu. V., Mykytenko, V. V., and Yakubovskyi, M. M. *Potentsial natsionalnoi promyslovosti: tsili ta mekhanizmy efektyvnoho rozvytku* [Potential national industry goals and mechanisms for effective development]. Kyiv, 2009.

Malska, M. P., Khudo, V. V., and I Tsybukh, V. *Osnovy turystychnoho biznesu* [Fundamentals of tourist business]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2004.

Mykytenko, V. V., and Hrashchenko, I. S. "Rozroblennia konseptsii upravlinnia pryskorenymy zamknеныmy tsyklamy inno-

vatsiinoi diialnosti" [The development of the concept of a closed cycle management accelerated innovation]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 4 (2008): 19-23.

Saukh, I. V. "Problemy vdoskonalennia mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання turystychnoi sfery: teoretychni ta praktychni pidkhody" [Problems of improvement of state regulation of the tourism industry: theoretical and practical approaches]. *Ekonomicheskoe razvytye stran Evrosoiuza y stran SNH v uslovyakh hlobalyzatsyy*. Zheneva, 2013.

Sudova-Khom'iuk, N. M. "Upravlinnia investytsiinyimi protsesamy v turystychno-rekreasiinomu kompleksi Ukrainy" [Management of investment processes in the tourism and recreation industry in Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3 (2002): 260-265.

Shymanska, V. V. "Krosinzhyrnyh rozvytku turystychnoho kompleksu na osnovi vprovadzhennia systemy derzhavno-pryvattynoho partnerstva" [Krosengineering of tourist complex through the introduction of public-private partnerships]. *Konkurentospromozhnist v umovakh hlobalizatsii: realii, problemy ta perspektyvy*. Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka, 2013. 353-357.

Shchepanskyi, E. "Orhanizatsiinyi mekhanizm investuvannia turystychno-rekreasiinoho kompleksu rehionu" [Organizational investment mechanism of the tourism sector in the region]. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dums/2010_1/10sevrkr

Turystychna diialnist v Ukraini u 2013 rotsi: Statystychnyi biuletyn [Tourist activity in Ukraine in 2013: Statistical Bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2014.

"WTTC Travel & Tourism Economic Impact 2013. Ukraine". http://www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/ukraine2013.pdf

Науковий керівник – Куценко В. І., доктор економічних наук, професор, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України (Київ)